

rijski problem, pa čak ni za sam termin *pučka književnost* ne bismo mogli reći da se do kraja afirmirao. Nije zbog toga čudno što i Divna Zečević u većini svojih knjiga stanovit broj stranica posvećuje definiciji pučke književnosti i ocrtavanju njezina odnosa prema drugim sličnim fenomenima, da bi tek potom prešla na analizu pojedinačnih pojava i djela.

Tako je i u ovom zborniku autoričnih radova. Na početku su knjige studije *Pučka književnost i O istraživanju fenomena pučke književnosti*, potom se perspektiva sužava i prelazi se na analizu pojedinačnih pitanja (Grabovac, odjek pogibije Zrinskoga i Frankopana u pučkoj poeziji, itd.). Pučku književnost autorica definira kao područje koje je smješteno između usmene i tzv. visoke književnosti (koju ona povremeno imenuje zgodno nađenim nazivom *centralna književnost*) i kao područje koje, upravo zbog specifičnog svoga položaja, razvija niz karakterističnih i samo njemu svojstvenih tema, postupaka i recepcijskih obzora. Pučka književnost ima neke osobine visoke književnosti, kao što su grafička fiksiranost, distribucija uz pomoć štampe, osobita vrsta kontakta s čitateljem (on je sâm s tekstom, rjeđe u društvu), a i neke osobine usmene književnosti, i to na planu tematike, motivike pa i organizacije djela. Osobito mi se važnim čini autorično zapažanje specifičnih formula pučke književnosti koje znaju biti prilično čvrste i igrati važnu ulogu u strukturiranju djela, koliko god da je ta uloga naravno drugačija od uloge formula u usmenoj književnosti.

U tim se, načelnim radovima, može naći zanimljivih ideja o načinu istraživanja pučke književnosti, a korisno je i nastojanje da se načelna rasprava obogati primjerima iz svakodnevice i iz suvremenih medija, pa je u tome pogledu naslov knjige posve primjeren temeljnome autoričinu stavu. Ako u toj načelnoj sferi ima nečega što čitatelju pomalo smeta, onda je to - uz mjestimičnu nekonzistentnost i skokovitost izlaganja - nedovoljno jasno razgraničenje pučke i trivijalne literature: na trenutke se čini da ih autorica vidi kao jedan fenomen, a na trenutke opet kao da ih luči. Možda će se, uostalom, tome pitanju ubuduće posvetiti. Knjiga je podijeljena na dva dijela: u

prvome su studije, dakle duži napisi koji, uz upotrebu potrebne aparature, namjeravaju znanstveno doprinijeti našem proučavanju folkloru, a u drugom su dijelu članci, nešto popularnije pisani tekstovi koje treba shvatiti kao skupljanje građe za buduća istraživanja i ujedno kao nastojanje da se široj publici skrene pažnja na fenomen pučke književnosti, prije svega ukazivanjem na slikovite ili bizarne aspekte građe što ju je autorica sama sakupila na terenu. Tu su radovi kao *Putositnice iz Hrvatskog zagorja*, *Bilješka o starici koja nije htjela pripovijedati* i drugi; svi oni na osobit način korespondiraju s radovima u prvome, načelnom dijelu knjige.

Uz doista golemi rad koji je u ove tekstove uložen, i uz zanimljivost pitanja što ih ti radovi pokreću, svakako moram istaknuti još jednu osobinu napisa Divne Zečević: oni čitatelja nikako ne ostavljaju ravnodušnim, bez obzira na to čine li to svojim pozitivnim ili negativnim osobinama. A upravo je ravnodušnost ono što nam - kad je o pučkoj književnosti riječ - najmanje treba, budući da je riječ o fenomenu koji je vrijedan istraživanja i čije (znanstveno) vrijeme tek dolazi. Upravo zato smatram da ova knjiga, takvim svojim osobinama, osim znanstvene, obavlja i važnu društvenu zadaću.

PAVAO PAVLIČIĆ

Šum šumi, grm grmi, izbor iz usmene poezije, priredila Tanja Perić-Polonijo, Dobra knjiga, Lektira za peti razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb 1986, 219 str.

Sastavljačica ove knjige prihvatila se nimalo lake zadaće da za učenike petih razreda osnovne škole izabere usmene lirske pjesme za lektiru. To je obavila dobro prije svega zato što je odmjerila kriterije po kojima je uvrstila tekstove u ovaj zbornik. Primijenila je dva kriterija: kriterij reprezentativnosti (za pojedine vrste i podvrste usmenoga stvaralaštva) i kriterij namjene (knjiga je namijenjena učenicima koji usmenu poeziju uglavnom slabije poznaju). Otuda je i kompozicija knjige specifična, ali posve primjerena: u prvom su

dijelu mali oblici (zagonetke, poslovice, zaklinjanja, rugalice i drugo), u drugom lirske, a u trećem pripovijedne pjesme, naime balade i nešto epskih pjesama. Te skupine, očito, nisu uvijek uspostavljane po žanrovskome kriteriju, nego se nastojalo da se mnoštvo usmenih oblika što potpunije prikaže na sažet način. S druge strane, pjesme su unutar tih velikih skupina klasificirane uglavnom onako kako je to u proučavanju usmenoga stvaralaštva uobičajeno, ali će i tu katkada prevladati namjenska logika, pa će se uspostaviti pokoja *ad hoc* podgrupa kao *Pjesme o sužnjima, ratovima i junacima - od davnih dana do NOB-a*.

Takav je postupak sasvim opravdan, budući da se njime bitno ne odstupa od ustaljenih navada u klasifikaciji usmene poezije, a svaki ustupak koji je u tom pogledu učinjen, učinjen je s nekom svrhom: on, naime, redovito smjera na to da mladom čitatelju približi usmeno stvaralaštvo, da mu pruži potpuniji uvid u nj i da ga potakne da mu se ponekad vrati.

Na to je, uostalom, usmjeren i izbor tekstova koji je, po mome mišljenju, primjeren odoabran. Očito se pazilo na umjetničku vrijednost i na reprezentativnost, pri čemu nikada nije jedno žrtvovano na uštrb drugoga. Zastupljene su tako pjesme iz različitih krajeva i na raznim narječjima, različitoga nacionalnog porijekla i različite socijalne provenijencije (ruralne i urbane). Pazilo se, također, i na bliskost tematike suvremenome djetetu, koje kroz život prate moderni mediji, ali se ipak nastojalo i da to dijete stekne uvid u tradiciju usmenoga lirskog stvaralaštva. Nije zanemarena ni razumljivost pjesme, pa je zato svuda gdje se činilo potrebnim tekst opremljen i rječnikom, a pedagoška linija (pogled na svijet što ga pjesma zastupa) provedena je kroz ovaj izbor nenametljivo a ipak očito. Osobito mi se zgodnim potezom čini što je u zbirku uvršteno i nešto od onih pjesama koje su i danas u opticaju među djecom (npr. brojalice), jer se na taj način postiže da mladi čitalac postane svjestan kako je i sam prenosilac, pa i tvorac usmene poezije, a ujedno se kod djece razvija ležeran i intiman odnos prema literaturi, za razliku od tradicionalnoga, uštogljenoga i celomudrenog. Na to se, uostalom, ukratko ukazuje i u predgovoru, gdje se inzistira na povezanosti

usmenih lirskih oblika sa svakodnevnim životom i gdje se nabrajaju i karakteristične situacije u kojima neki od tih lirskih oblika nastaju.

Taj je predgovor, uostalom, takav da se po njemu odmah vidi da ga je pisao folklorist a ne pedagog, što ovdje treba shvatiti kao pohvalu. Nema, naime, u njemu ni ulaganja djeci a ni soljenja pameti, a to je, uvjeren sam, stav koji je danas i pedagoški najefikasniji; danas su i odrasli već dovoljno zreli da razgovaraju s djecom kao sa sebi ravnima. Stanovitu didaktičku funkciju imat će zacijelo i aparat kojim je knjiga opremljena: iz tih pedantno navedenih izvora mladi će čitalac moći razabrati da je bavljenje usmenom književnošću ozbiljna stvar, moći će vidjeti kako se to radi, a moći će valjda i osjetiti da u svemu tome ima i mnogo veselja.

Taj će aparat, uostalom, dobro doći nastavniku, a i svakome stručnom čitaocu koji će također u ovoj knjizi naći ponešto za sebe. Ako ništa drugo, a ono dobar priređivački posao koji valja zapamtiti.

PAVAO PAVLIČIĆ

Što nikad nije bilo... Usmene pripovijetke i predaje, priredila Maja Bošković-Stulli, Dobra knjiga, Lektira za šesti razred osnovne škole, Školska knjiga, Zagreb 1986, 174 str.

Ovakav izbor narodnih priča i predaja može se jedino pozdraviti, ne samo zato što ga je načinio najbolji stručnjak koga za to područje imamo, nego i zato što je knjiga sastavljena tako da su se pri njezinu komponiranju u najvećoj mjeri uzimali u obzir svi oni bitni kriteriji bez kojih se kod ovakvih izdanja ne može: i kriterij namjene i kriterij reprezentativnosti i kriterij kvalitete.

Vodilo se, npr., računa da pričama budu *pokriveni* različiti naši krajevi te da tako bude vidljiva sva različitost stilskih obrazaca, specifičnost tematika, osobitost humora, itd. Pazilo se, nadalje, da priče budu iz različitih razdoblja, kako s obzirom na vrijeme zapisivanja, tako, još više, s obzirom na doba u kojem se radnja zbiva: tako je postala vidljiva i